

YATIRIM HİZMET VE FAALİYETLERİ İLE YAN HİZMETLERE İLİŞKİN BELGE VE KAYIT DÜZENİ HAKKINDA TEBLİĞ YAYIMLANDI

III-45.1 sayılı Yatırım Hizmet ve Faaliyetleri ile Yan Hizmetlere İlişkin Belge ve Kayıt Düzeni Hakkında Tebliğ (“Tebliğ”), 01.08.2015 tarihli ve 29432 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Tebliğ’in 5, 6, 13, 18, 22’nci maddeleri ile Geçici 1 ve Geçici 2’nci maddeleri Tebliğ’in yayımı tarihinde yürürlüğe girmiş olup, diğer maddeleri ise Tebliğ yayımlandıktan 60 gün sonra yürürlüğe girmiştir.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun 45’inci maddesine dayanılarak hazırlanan Tebliğ’in amacı, yatırım kuruluşlarının yatırım hizmet ve faaliyetlerine ilişkin düzenleyecekleri belgeler ile yatırım hizmet ve faaliyetleri ile yan hizmetlere ilişkin tutulacak kayıtlar ve söz konusu kayıtların saklanması uyacakları esasları belirlemektir.

Tebliğ’de genel olarak; (1) uygulama esasları, (2) çerçeve sözleşmeler ile müşteri hesap numarası, (3) yatırım hizmet ve faaliyetlerine ilişkin risklerin bildirim, (4) yatırım kuruluşları tarafından düzenlenecek belgeler, müşteri emirlerinin alınması ve iletilmesi, (5) emir formlarında, (6) işlem talimat formunda bulunması gereken hususlar ile emirlerin gerçekleşmesi müşteriye yapılacak bildirimler ve (7) yatırım hizmet ve faaliyetleri ile yan hizmetlere ilişkin tutulacak kayıtlar ve saklama esaslarına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

1. Uygulama Esasları

Tebliğ’in 4’üncü maddesinin birinci fıkrası uyarınca, yatırım kuruluşları; yatırım hizmet ve faaliyetleri ile yan hizmetlere ilişkin muhasebe kayıt ve işlemlerine dayanak teşkil etmek üzere, Tebliğ’de açıklanan form ve belgeleri eksiksiz olarak düzenlemek, saklamak ve takası merkezi takas kuruluşlarında yapılan sermaye piyasası aracı işlemleri ile ilgili muhasebe kayıtlarını **takas süresini takip eden ilk iş günü içinde**, diğer sermaye piyasası aracı işlemleri ile ilgili muhasebe kayıtlarını **işlemin gerçekleştiği günü takip eden ilk iş günü** içinde yasal defterlerine işlemek zorundadırlar. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre ise, yatırım kuruluşları, yatırım

hizmet ve faaliyetleri ile yan hizmetlere ilişkin muhasebe kayıtlarını **merkezlerinde veya şubelerinde tutabilirler.**

2. Çerçeve Sözleşmeler ile Müşteri Hesap Numarası

Tebliğ'in 5'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, müşteriyle imzalanan çerçeve sözleşmeler, en az bir nüsha olarak düzenlenir ve aslına uygun olduğuna ilişkin onaylayanın imzasını ve yatırım kuruluşunun kaşesini ihtiva eden bir suret müşteriye verilir. Sözleşmenin yatırım kuruluşunda kalan aslının üzerine müşteri tarafından bir suretinin alındığı ibaresi yazılır ve imzalanır. Yatırım kuruluşları, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ve ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak müşterilerle çerçeve sözleşme akdedebilir. Sözleşmenin bu şekilde kurulabilmesi için, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 49'uncu maddesinin ikinci fıkrası ve Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak sözleşmenin kurulma iradesinin müşteri tarafından açıklandığı ve sözleşmenin kurulmasına dair kabul beyanının kullanılan iletişim araçlarına uygun olarak fiziki veya elektronik ortamda tespit veya kayıt edilebildiği bir sistemin oluşturulmuş olması gerekir.

Ayrıca aynı maddenin üçüncü fıkrası uyarınca, yatırım kuruluşları müşterileri ile akdettikleri çerçeve sözleşmeleri daha sonra elektronik ortamda değiştirebilir. Bu durumda öncelikle müşterinin çerçeve sözleşmelerde elektronik ortamda değişiklik yapılması hususunda yatırım kuruluşuna **onay** vermiş olması zorunludur. Çerçeve sözleşme değişikliklerinin elektronik ortamda yapılabilmesi için elektronik imza kullanılması veya müşterinin elektronik ortama erişiminin yatırım kuruluşunun müşteriye atadığı şifre ile sağlanmış olması ve müşterinin ilgili değişiklikleri okuduğuna ve anladığına dair onayını elektronik ortamda vermiş olması gerekmektedir. Bu durumda da ispat yükü ve bilgilerin saklanması bakımından aynı maddenin ikinci fıkra hükümleri geçerlidir.

Tebliğ'in 5'inci maddesinin dördüncü fıkrası ise, çerçeve sözleşme imzalanan her müşteriye III-39.1 sayılı Yatırım Kuruluşlarının Kuruluş ve Faaliyet Esasları

Hakkında Tebliğ (III-39.1 sayılı Tebliğ) hükümlerine uygun olarak ayrı bir müşteri numarası tahsis edileceğini ve imzalanan sözleşme çerçevesinde müşteriye tahsis edilmiş olan numaraya bağlı olarak müşterinin onayı alınmak suretiyle **birden fazla hesap açılabileceğini** öngörmektedir. Ayrıca Tebliğ'e göre **halka arz işlemleri** nedeniyle talepte bulunanlara hesap açılması zorunlu değildir. Bir müşteriye verilmiş olan müşteri ve hesap numarası, çerçeve sözleşmenin sona erme tarihinden itibaren **10 yıl geçmedikçe** başka bir müşteriye verilemez.

3. Yatırım Hizmet ve Faaliyetlerine İlişkin Risk Bildirimleri ve Diğer Bazı Bildirimlerin Elektronik Ortam Üzerinden Yapılması

Tebliğ'in 6'ncı maddesine göre Yatırım Hizmet ve Faaliyetleri Genel Risk Bildirim Formu'nun müşteriye iletilmesinde; işleme konu sermaye piyasası araçlarının risklerine ilişkin genel risk bildirim formuna ilave açıklamaların müşteriye yapılmasında; açıklanan durumlarda değişiklik olması durumunda müşteriye gereken bildirimlerin yapılmasında; bu form, açıklama ve bildirimlerin ulaştığına dair müşteriden beyan alınmasında; müşteriye profesyonel veya genel müşteri olarak sınıflandırılması, bununla ilgili mevzuat hükümleri ve yer aldıkları sınıfı değiştirme hakları hakkında bilgi verilmesinde Tebliğ'in 5'inci maddenin üçüncü fıkrası uyarınca **elektronik ortamın kullanılması** mümkündür.

4. Yatırım Kuruluşları Tarafından Düzenlenecek Belgeler, Müşteri Emirlerinin Alınması ve İletilmesi

Tebliğ'in 7'nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, yatırım kuruluşları tarafından yatırım hizmet ve faaliyetleri ile yan hizmetlerin sunumu sırasında gerçekleştirilen faaliyetin türü gözetilmek suretiyle; Nakit Alındı/Nakit Ödendi Belgesi, Müşteri Emir Formu, Türev Piyasalar Emir Takip Formu, Seans Takip Formu, İşlem Sonuç Formu, Türev Araç İşlem Sonuç Formu ve Kaldıraçlı Alım Satım İşlemleri İşlem Sonuç Formu, İşlem Talimat Formu, Türev Piyasalar Teminat Durum Raporu, Türev Piyasalar Pozisyon Limit Aşımı Raporu ile Hesap Ekstresi (aylık bildirimler) belgelerinin düzenlenmesi zorunludur.

Ayrıca emir iletimine aracılık faaliyeti kapsamında **gişe hizmetinin** verilmesi sırasında yatırım kuruluşları müşteri emir formu ile işlemlerin niteliğine göre nakit alındı-ödendi belgesi düzenlemekle yükümlüdür. Tezgahüstü işlemlerde müşteri emri formu yerine işlem talimat formu ve aylık olarak hesap ekstresi düzenlenir.

Tebliğ'in 8'inci maddesinde müşteri emirlerinin alınmasına ilişkin esaslar öngörülmektedir. Bu maddeye göre yatırım kuruluşları müşterilerden **yazılı ya da sözlü** olarak emir kabul edebilir. Müşterilerden seans öncesi veya seans sırasında telefon, faks, otomatik para çekme makinesi (ATM) kullanılmak suretiyle, elektronik ortamda ya da benzeri şekillerde **imza alınmaksızın** emir alınabilir. Bu emirler genel hükümler açısından sözlü emir niteliğindedir.

Yatırım kuruluşlarınca telefon ile alınan müşteri emirlerine ilişkin ses kayıtlarının, faks yoluyla alınan emirlere ilişkin talimatın ve gün içinde faks ile iletilen tüm emirlerin yatırım kuruluşuna ulaştığı tarih ve zaman bilgilerini içeren toplu dökümün, internet üzerinden alınan emirler de dahil her ne türlü olursa olsun elektronik ortamda diğer şekillerde alınan emirlerde tarih, zaman ve müşteri bazında olmak üzere emri ileten müşterilere ilişkin IP (Internet Protokol) numaraları kayıtlarının, emri veren kaynağı gösterecek şekilde gerekli elektronik log kayıtlarının, emri alan yatırım kuruluşlarınca tutulması ve elektronik ortamda tutulan verilerin gerektiğinde yazılı hale dönüştürülebilecek şekilde hem emir iletimine aracılığa yetkili yatırım kuruluşu, hem de lehine faaliyet gösterilen yetkili yatırım kuruluşu tarafından tutulması zorunludur. **Sözlü alım satım emirlerine dayanılarak yapılan işlemlerde, sözlü emrin varlığını ispat yükü yatırım kuruluşuna ait olup, alım veya satım emri vermesine rağmen herhangi bir işlem gerçekleştirilmediğini iddia eden müşteri, emri verdiğini ispatla yükümlüdür.**

Müşteri emirlerinin iletilmesi hususunda ise Tebliğ'in 9'uncu maddesinin beşinci fıkrası çerçevesinde, yatırım kuruluşları merkez ve merkez dışı örgütlerinde aldıkları yazılı veya sözlü tüm müşteri emirlerini bilgisayar ortamında düzenlenmiş olan Müşteri Emir Formu'na emrin borsaya eriştiği kanal bazında müteselsil sıra numarası izleyecek şekilde kaydederler. Bu formlar esas alınarak seans öncesinde alınan tüm müşteri emirleri, emrin borsaya eriştiği kanal bazında yatırım kuruluşu merkezinde

bilgisayar ortamında düzenlenen ve Tebliğ'in EK/1'inde yer alan Seans Takip Formu'na, türev araçlar için alınan emirler ise Tebliğ'in EK/2'sinde yer alan Türev Piyasalar Emir Takip Formu'na kanal bazında zaman önceliğine göre otomatik olarak kaydedilir. Borsa'da seans sürerken alınan emirler de aynı şekilde Seans Takip Formu veya Türev Piyasalar Emir Takip Formu'na seans esnasında aktarılır. Zaman önceliği esasına uyulmasını teminen, tüm emirleri alınış zamanına göre sıralayabilecek bir sistem için gerekli altyapının oluşturulması zorunludur. Bu şekilde kaydedilen müşteri emirleri, yerine getirilmek üzere borsaya iletilir

5. Emir Formlarında, İşlem Talimat Formunda Bulunması Gereken Hususlar ile Emirlerin Gerçekleşmesi

Tebliğ'in 10, 11, 12 ve 13'üncü maddeleri sırasıyla müşteri emir formlarında, türev araç emir formlarında, işlem talimat formunda ve kaldıraçlı alım satım işlemleri formlarında bulunması gereken hususları listelemiştir. Tebliğ'in 16'ncı maddesine göre, gerçekleşen işlemler müşteriye **en geç gün sonunda olmak üzere** çerçeve sözleşmede belirtilen sürede ve şekilde bildirilir. Aynı gün, alınan ve satılan sermaye piyasası aracının cins, miktar, fiyat veya primi ile müşteriye tahakkuk ettirilen komisyon ve gider karşılıklarını gösterecek şekilde düzenlenecek İşlem Sonuç Formu, Türev Araç İşlem Sonuç Formu ya da Kaldıraçlı Alım Satım İşlemleri İşlem Sonuç Formu müteselsil numara taşıyacak şekilde elektronik olarak düzenlenerek müşteri ile yapılacak sözleşme uyarınca elektronik ortamda ya da posta ile müşteriye gönderilir veya formlara elektronik ortamda erişim sağlanır. İşlem Sonuç Formu'nun, Türev Araç İşlem Sonuç Formu'nun ya da Kaldıraçlı Alım Satım İşlemleri İşlem Sonuç Formu'nun gönderildiğine veya elektronik ortamda erişim sağlandığına ilişkin **ispat yükü yatırım kuruluşuna aittir.**

6. Müşteriye Yapılacak Bildirimler

Tebliğ'de müşteriye yapılacak bildirimler, *yatırım kuruluşlarının hesap ekstresi gönderimi, kaldıraçlı alım satım işlemlerinde müşterilere yapılacak bildirimler ve türev*

araç işlemlerinde müşterilere yapılacak bildirimler olarak üç ayrı başlıkta düzenlenmiştir.

Hesap ekstresine ilişkin olarak Tebliğ'in 17'nci maddesinin birinci fıkrası, müşteri hesabı bulunan yatırım kuruluşlarının, yatırım hizmet ve faaliyetleri ile yan hizmetlerle ilgili olarak hesap ekstresini aylık dönemler itibarıyla ilgili dönemi izleyen **7 iş günü içinde** müşterilerin adreslerine gönderme yükümlülüklerini öngörmektedir. Ancak hesap ekstresi, müşterinin **yazılı talebi** üzerine; müşteri tarafından beyan edilecek elektronik posta adresine aynı süre içinde gönderilebilir ya da müşterilerin ekstrelere elektronik ortamda erişimine imkân sağlanabilir.

Kaldıraçlı alım satım işlemlerinde ve türev araç işlemlerinde ise Tebliğ'in 18'inci maddesinin üçüncü fıkrası ile 19'uncu maddesinin beşinci fıkrası uyarınca, aracı kurumlar/yatırım kuruluşları tarafından, **en geç her işlemin yapıldığı günü izleyen iş günü içerisinde**, bir önceki gün içinde alınan tüm pozisyonlara ilişkin bilgileri içerecek şekilde işlem sonuç formu iletilir. Bildirimin yapılma şekli, aracı kurum ile müşteri arasında serbestçe belirlenebilir. Hesap ekstresi gönderilmemesi hususunda münhasıran sözleşme imzalanan veya bu hususa çerçeve sözleşmede yer verilen profesyonel müşterilere rapor ve ekstre gönderilmeyebilir. Ayrıca ilgili dönemde hesabında herhangi bir hareket bulunmayan müşterilere bildirimde bulunulmayabilir.

7. Yatırım Hizmet ve Faaliyetleri ile Yan Hizmetlere İlişkin Tutulacak Kayıtlar ve Saklama Esasları

Tebliğ'in altıncı bölümünde sırasıyla yatırım danışmanlığı ve bireysel portföy yöneticiliği faaliyeti kapsamında tutulacak kayıtlar, saklama hizmetinde müşteri hesaplarının izlenmesine ilişkin esaslar, takas kurumu ile yapılacak mutabakat, kaldıraçlı alım satım işlemlerinde müşteri hesaplarına ilişkin olarak tutulacak kayıtlar, genel yatırım tavsiyelerine ilişkin tutulacak kayıtlar, sermaye piyasası araçlarının kredili alım, açığa satış ve ödünç alma ve verme işlemlerinde müşteri emirlerinin alınması ve izlenmesi ile yatırımcılarla iletişime ilişkin tutulacak diğer kayıtlar düzenlenmiştir.

Belgelerin saklanma esasları ise Tebliğ'in 27'nci maddesinde öngörülmektedir. Buna göre yatırım kuruluşlarının yatırım hizmet ve faaliyetleri ile yan hizmetler dolayısıyla aldıkları ve ürettikleri elektronik olanlar da dâhil her türlü belgeyi, gerçekleşip gerçekleşmemesine bakılmaksızın müşteri emirlerine ilişkin tüm emir formlarını, elektronik ortamda alınan emirleri ve bu emirlere ilişkin belgeler ile faks kayıtlarını düzenli ve tasnif edilmiş bir biçimde 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 82'nci maddesi uyarınca **10 yıl süre ile** saklamaları zorunludur. Ses kayıtları için ise saklama süresi **3 yıldır**. Tebliğ'in 28'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, müşteri şikayetlerinin incelenmesine ilişkin olarak üretilen bilgi ve belgelerin saklanması da bu sürelerle tabidir.

8. Son Hükümler

Tebliğ'in Geçici 1'inci maddesinde, **mevcut imzalanmış çerçeve sözleşmelerin yenilenmesinin**, çerçeve sözleşmelere ilişkin asgari unsurların belirlenmesini ve duyurulmasını takip eden bir yıl içinde yapılacağı düzenlenmiştir. Tebliğ'in Geçici 2'nci maddesinde ise, işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin geçiş hükümlerine yer verilmiştir.